

AKRAN ZORBALIĞI VE SUÇA SÜRÜKLENME RİSKİ OLAN ÇOCUKLAR ÇALIŞTAYI

SONUÇ RAPORU

Güçlü Türkiye'nin Düşünce Merkezi

22 Aralık 2025

Afyonkarahisar

KATILIMCILAR

SASAM Genel Başkanı Süleyman ERDEM

Prof.Dr. Şuayıp Özdemir, Rektör Yardımcısı, Afyon Kocatepe Üniversitesi (AKÜ)

Doç. Dr. Hüseyin BATMAN Sandıklı Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu

Doç. Dr. Fatma Betül ŞENOL, Bölüm Başkanı- Özel Eğitim Bölümü, AKÜ

Dr. Öğr. Üyesi Nasibe KANDEMİR ÖZDİNÇ- Okul Öncesi Eğitimi, AKÜ

Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan AKKOÇ, Sosyolog, AKÜ

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Fulya AKKUŞ- Hukukçu, AKÜ

Deniz Çavuşoğlu, Çocuk Hakimi, Afyon Adliyesi

Büşra BAŞAK YILMAZ, Cumhuriyet Savcısı, Afyon Adliyesi

Serap YILMAZ, Çocuk Şube Müdürü, İl Emniyet Müdürlüğü

Aynur ÖZENÇ, Gençlik Spor İl Müdürlüğü

Osman TEMEL, Gençlik Spor İl Müdürlüğü

Mevlûde AKDENİZ, Gençlik Spor İl Müdürlüğü

Mehmet Emin YILMAZ, Afyon Yakup Evren Ortaokulu

Büşra KASAL, Özel Afyon İsabet Okulları

Betül SOY, Afyon125. Yıl Ortaokulu

Ayşe KİLÇİ, Çayırbağ İmam Hatip Ortaokulu

Tuğba KÖKCÜR, Afyonkarahisar RAM

Zeliha SARAÇ, Afyonkarahisar RAM

Şeyma SAKİ- Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

Arslan YALÇIN- Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

Asyun ÖZDEN, Yüksek Lisans Öğrencisi

Zafer TEKİN, SASAM Genel Başkan Yardımcısı

Murat AKTAŞ, SASAM Yurtiçi Direktörü

Osman GÜRESER, SASAM Ege Bölge Koordinatörü

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ERDİNÇLİ, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, SASAM Uzmanı

Lokman ÖZKUL, Okul Müdürü, SASAM Uzmanı

Abdullah GÜNGÖR, Öğretmen, SASAM Uzmanı

Hasan ÖZPINAR, Araştırmacı Yazar, SASAM Uzmanı

SUNUŞ

22 Aralık 2025 tarihinde Merkezimiz tarafından, Afyon Kocatepe Üniversitesi ev sahipliğinde; SASAM, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar Adliyesi, İl Emniyet Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile Rehberlik ve Araştırma Merkezi temsilcilerinin katılımıyla “Akran Zorbalığı ve Suça Sürüklenme Riski Olan Çocuklar” başlıklı çalıştay düzenlenmiştir.

Çalıştaya, ilgili kurumlarda sahada görev yapan personel ile konuya ilişkin akademik çalışmalar yürüten akademisyenler katılım sağlamıştır. Çalıştayda; akran zorbalığı ve suça sürüklenen çocuklar olguları, bu sorunların nedenleri, mevcut yasal ve kurumsal düzenlemeler ile sahadaki uygulamalar çerçevesinde ele alınmış; beyin fırtınası yöntemiyle çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Sahada görev yapan uzmanlar ile akademisyenler tarafından dile getirilen tespitler ve bu tespitler doğrultusunda geliştirilen politika önerilerinin, hem uygulanabilirlik hem de sorunların çözümüne sağlayacağı katkı bakımından son derece kıymetli olduğu değerlendirilmektedir.

Sahada bilfiil görev yapan personel ile akademik çevreleri bir araya getiren bu tür çalıştayların, farklı illerde de düzenlenmesinin; ortak akla dayalı, saha gerçekleriyle uyumlu ve sürdürülebilir politikalar geliştirilmesi açısından önemli ve gerekli olduğu kanaatindeyiz.

Bu vesileyle, çalıştaya ev sahipliği yapan Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Mehmet Karakaş’a, Rektör Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Şuayıp Özdemir’e, desteklerini ileten Afyonkarahisar Valisi Sayın Doç. Dr. Kübra Güran Yiğitbaşı’na ve farklı kurumlardan çalıştayımıza katkı sunan tüm katılımcılara SASAM adına teşekkür eder; çalıştay sonuçlarının politika geliştiriciler için yol gösterici olmasını temenni ederiz.

Süleyman ERDEM
SASAM Genel Başkanı

ÇALIŞTAYIN YÖNTEMİ

Chatham House kurallarının geçerli olduğu çalıştay, beyin fırtınası yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Konuların birbiriyle doğrudan ilişkili olması nedeniyle akran zorbalığı ve suça sürüklenme başlıkları birlikte ele alınmış; sahada konunun muhatabı olan kurum temsilcilerinin tespit ettikleri sorunların nedenleri ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir.

ÇALIŞTAYDA DİLE GETİRİLEN TESPİTLER

Çalıştayda hem akran zorbalığı, hem de suça sürüklenmenin ana nedenlerinin aileden ve çocukların maruz kaldığı kontrolsüz dijital ortamlardan kaynaklandığı dile getirilmiş ve bu nedenler doğrultusunda önleyici ve caydırıcı tedbirler üzerinde durulmuştur. Bu minvalde sorunun nedenine dair dile getirilen hususlar şöyledir:

- Zorbalığın cinsiyet ayrımı olmaksızın tüm çocuklarda görülebildiği, erkeklerde daha çok fiziksel zorbalık görülürken, kızlarda ise sözel zorbalık görüldüğü ifade edilmiştir.
- Ailelerin çocuklarını bilinçsizce erken yaşta ekranlar ile tanıştırdığı, bunun çocukların dikkat sürelerinin çok kısılmasına neden olduğu, dikkatini toplayamayan çocukların akademik başarısızlık riskinin fazla olduğu, akademik olarak başarısız çocukların akranları nezdinde dikkat çekmek ve onay görmek için zorbalığa müracaat edebildikleri dile getirilmiştir.
- Ailelerin çocuklarını dijital ortamlarda takip etmedikleri, çocukların küçük yaşlarda zihinsel gelişimlerinin dijital dünyada yanlış ortamlarda gerçekleşebildiği, bu ortamlardan etkilenen çocukların aileleri müspet olsa bile yanlış yönelimlere girebildikleri ve farklı kişilikler geliştirebildikleri dile getirilmiştir.
- Ailelerin kendilerinin de televizyon ve dijital ortamlardan olumsuz etkilendikleri, çocuklarının anlamayacaklarını düşünerek bu ortamlara çocuklarını da maruz bıraktıkları ve çocukların yaşlarının küçüklüğüne rağmen maruz kaldıkları bu olumsuz içeriklerden etkilendikleri dile getirilmiştir.

- Özellikle tek ebeveynli çocukların akran zorbalığı yapma açısından daha riskli oldukları belirtilmiştir. Tek ebeveyn ile yaşayan kız öğrencilerin “ya hep, ya hiç” psikolojiyle hareket edebildiklerinin gözlemlendiği ifade edilmiştir.
- Bazı ailelerin çok savruk olabildikleri ve çocuk yetiştirmeye elverişli olmayan anne-babalarla karşılaştığı dile getirilmiştir.
- Okul, emniyet, adliye ve sosyal hizmetler gibi kamu kurumlarının aileler nezdinde bağlayıcı tedbirler alma ve yaptırım yetkilerinin olmaması nedeniyle, ailelerin bu kurumların tavsiye ve yönlendirmeleri ile uyarılarına kulak asmayabildikleri dile getirilmiştir.
- Kendi çocuklarını zorbalığa ve suça sürükleyen aileler olabildiği dile getirilmiştir.
- Ebeveynleri veya kardeşleri arasında kriminal kayıtları olan çocukların, hem akran zorbalığına, hem de suça sürüklenme açısından daha riskli grupta yer aldığı dile getirilmiştir.
- Arkadaşlarından takdir görme ve onaylanma ihtiyacı nedeniyle, çocukların hem okul ve mahalledeki, hem de dijital ortamdaki arkadaşlarından etkilenecek zorbalığa ve suça sürüklenemedikleri dile getirilmiştir.
- Çocukların zorbalığa veya suça sürüklenmesi durumlarında; okul, emniyet, adliye ve sosyal hizmetler gibi kamu kurumların birbirleriyle ve aile ile iletişimlerine ve çocuğun sonraki süreçte takibine ilişkin yeterli düzenleme olmadığı ve olaylara sadece kısa süreli akut müdahaleler yapıldığı, bunun da yeterli olmayarak sorunun büyümesini engelleyemediği dile getirilmiştir.
- Ailelerin, asker ve polis olamayacakları gerekçesiyle ilgili kamu görevlilerinin çocuklarını psikiyatriste götürme önerilerini dikkate almadıkları ve bu nedenle de erken çağlarda önlenebilecek bazı durumlar önlenemediği için sorunların büyüdüğü dile getirilmiştir.
- Hem akran zorbalığı, hem de çocukların işlediği suçlar açısından cezaların caydırıcı olmaktan uzak olduğu ifade edilmiştir.

- Hem akran zorbalığı, hem de çocukların işlediği suçlar açısından mevcut önleyici tedbirlerin, daha çok prosedürel nitelikte olduğu ve işlevsel olmadığı ifade edilmiştir.
- Kamu hastanelerinde psikiyatri hizmetlerine ulaşımın zor olduğu, özelde ise bu hizmetlerin çok pahalı olduğu dile getirilmiştir.
- Okullarda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) öğretmenlerinin sayısının yeterli olmadığı dile getirilmiştir.
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) öğretmenlerinin yetkilerinin sorunların nihai çözüme kavuşturulması açısından yeterli olmadığı dile getirilmiştir.
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) öğretmenlerinin okul yönetimi ve diğer öğretmenlerce yeterince destek görmeyebildiği dile getirilmiştir.
- Ailelerin yeterince rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine erişmediği ifade edilmiştir.
- Ailede, okulda, mahallede ve sosyal medya ile diğer dijital ortamlarda şiddete ve zorbalığa maruz kalan çocukların, bu mağduriyetlerini kolaylıkla dile getiremeyebildikleri ve bu nedenle erken müdahale edilemeyen durumlar olduğu dile getirilmiştir.
- Çocukların kontrolsüz bulundukları dijital ortamlarda zorbalığa maruz kalabildikleri ve maruz kaldıkları bu zorbalığı, sosyal hayatta akranlarına ve çevrelerine yansıtabildikleri dile getirilmiştir.
- Kontrolsüz dijital ortamların çocuklarda kimlik karmaşasına neden olabildiği ve bu ortamlara maruz kalan sakin karakterli bir çocuğun, ailesi fark etmeden zamanla şiddete meyilli hale gelebildiği dile getirilmiştir.
- Fazla dijital içeriğe maruz kalan çocukların dikkat bozukluğu yanında dürtü ve öfke kontrol sorunları yaşadıkları, bunun da akran zorbalığı ve suça sürüklenme riskini beraberinde getirdiği ifade edilmiştir.
- Emniyete gelen çocukların haklarını bildikleri için hiç endişe etmedikleri ve polisten çekinmedikleri, polislik olmalarını tiktok ve benzeri sosyal platformlarda bir övünç

kaynağı olarak paylaştıkları ve dijital ortamlarda onay ve takdir gördükleri için bu davranışlarını devam ettirdikleri dile getirilmiştir.

- Eğitimden ve iş hayatından uzak olmanın, çocuklarda suça sürüklenme riskini beraberinde getirdiği ifade edilmiştir.
- Ailelerinden alınan çocuklar için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde kademeli ihtisas kuruluşlarının bulunduğu, Afyonkarahisar özelinde bu kuruluşlarda rehabilite edilen çocukların topluma adaptasyon oranının %88 olduğu, ancak bu kuruluşların kapasite fazlası çocuğa hizmet verdiği, kapasitenin dolmasında bu kuruluşlarda 2 sene kalan çocuklara memuriyet hakkı tanınmasının büyük etkisinin olduğu, bazı ailelerin çocuklarının kolaylıkla memur olması için bu hizmetleri suiistimal ettiği dile getirilmiştir.
- Emniyet, jandarma ve adliyelerde, çocuklarla iletişimi kuvvetli ve çocuklarla iletişimi severek yapan personel ihtiyacı olduğu dile getirilmiştir.
- Suça sürüklenen çocuklarla muhatap olan polis ve jandarma birimlerinde sosyal hizmet ve PDR uzmanlarının eksikliğinin hissedildiği ifade edilmiştir.
- Eğitimcilerin zorbalık ve suça sürüklenme eğilimleri konusunda doğru teşhiste bulunabilecek yeterlilikte olmayabildikleri ve bu nedenle zamanında teşhis edilemeyen sorunların büyüyebildiği dile getirilmiştir..
- Eğitimcilerin ve sosyal hizmet uzmanlarının, zorbalık ve suça sürüklenmeyle mücadele sırasında ailelerden ve başka unsurlardan gelebilecek saldırılara karşı savunmasız oldukları dile getirilmiştir.
- Öldürme, öldürmeye teşebbüs ve ağır yaralama gibi ağır suçlar için “suça sürüklenen çocuklar” kapsamında indirimli cezalar uygulanmasının, suçun büyüklüğüyle orantısız kaldığı ve caydırıcı olmaktan uzak olduğu dile getirilmiştir.
- Sosyal medyada yaşanan olumsuzlukların daha çok, kişilerin müstear hesaplarla gerçek kimliklerini gizleyerek bu ortamlarda faaliyet gösterebilmelerinden kaynaklandığı dile getirilmiştir.

ÇALIŞTAYDA DİLE GETİRİLEN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Çalıştayda hem akran zorbalığı, hem de suça sürüklenmenin ana nedenleri doğrultusunda önleyici ve caydırıcı tedbirler üzerinde durulmuştur. Bu minvalde çözüm önerilerine dair dile getirilen hususlar şöyledir:

- Devlet, aile ile çocuk arasına müdahale edebilmeli. Üç olumsuz durum sonrasında devlet, çocuğu aileden alıp birebir ilgilenabilmelidir. Aile gerekli ilgiyi göstermezse, devletin çocuğa el koyacağını bilmek, etkili bir önleyici tedbir olacaktır.
- Ailelerin zorbalığa ve suça teşvik ettikleri belirlenen çocuklar, derhal aileden alınarak devlet gözetimine verilmelidir.
- Sosyal Hizmet görevlileri, aileler nezdinde yetkili olmalı ve ailelerde tespit ettikleri eksikliklerle ilgili bağlayıcı/zorlayıcı tedbirler isteyebilmeliler.
- Koruyucu aile müessesesi, faydalı bir uygulamadır. Bu uygulama, güçlendirilmeli ve teşvik edilmelidir.
- Tek ebeveyni olan çocuklara, önleyici mahiyette bu durumun tespitinden itibaren rehabilitasyon hizmeti verilmeli ve bu çocuklar lise mezuniyetine kadar takipte tutulmalıdır.
- Kriminal kayıtları olan ebeveynlerin çocukları, diğerlerinden ayırt edilmeli ve bu ailelerin çocukları lise mezuniyetlerine kadar özel takip edilerek rehabilitasyon hizmetleri sunulmalıdır.
- Kardeşlerin birinde akran zorbalığı veya suça sürüklenme durumu varsa, diğer kardeşler takibe alınarak özel ilgilenilmelidir.
- Okulların çocuklara müdahale yetkileri artırılmalıdır. Bu bağlamda, adli vakanın bir adım öncesi niteliğindeki akran zorbalığı açısından ailelerin konunun önemiyetini anlamaları ve karşılaşılan olumsuz durumlarda adım adım hangi süreçlerin ve yaptırımların yaşanacağına dair bilgilendirilmelidir. Bu amaçla, okula kayıt esnasında izlenecek protokole dair ailelere bilgilendirme yapıldığına dair imzaları alınmalıdır.
- Ebeveynlere yönelik farkındalık ve rehberlik eğitimleri/programları düzenlenmelidir. Çocuk terbiyesi ve psikolojisi konusunda veliler bilinçlendirilmeli ve çocuklara

prens/prences şeklinde yaklaşmanın çocukların yetişmesinde yol açtığı olumsuzluklar işlenmelidir.

- Çocuklara erken yaşta telefon, tablet vb. ekranların verilmemesi ve sosyal medya başta olmak üzere dijital ortamlarda zararlı içeriklerden uzak tutulmaları için ailelerde bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmeli, bu konularda eğitim ve seminerler verilmeli ve kamu spotları yayımlanmalıdır.
- Ebeveynler nezdinde öğretmenlerin, sosyal hizmetler uzmanlarının ve okul idarelerinin itibarı güçlendirilmelidir.
- Teknolojik imkanlar kullanılarak (televizyon dizileri, sinema filmleri, eğitici programlar vb.) ailelere eğitici ve farkındalık artırıcı içerikler sağlanmalı ve bu ortamlardan ulaşılabilen olumsuz içerikler, mümkün olduğunca engellenmelidir.
- Öğrenciler için hem sosyal ortamlarda, hem de dijital ortamlarda akran zorbalığı yapan veya suça sürüklenen arkadaşlarına onları takdir ve teşvik edici şekilde yaklaşmamaları ve bu tarz durumlarda yetkilileri bilgilendirmeleri konusunda bilinçlendirme faaliyetleri düzenlenmeli ve bu yönde farkındalık kazandırılmalıdır.
- Çocukların zorbalığa veya suça sürüklenmesi durumlarında; okul, emniyet, adliye ve sosyal hizmetler gibi kamu kurumların birbirleriyle ve aile ile iletişimlerine ve çocuğun sonraki süreçte takibine ilişkin yasal düzenlemeler yapılmalı ve çocukların lise mezuniyetlerine kadar ilgili tüm kurumlar tarafından takipleri ve yeri geldiğinde müdahaleleri sağlanmalıdır.
- İlgili kamu kurumlarına, tespitleri doğrultusunda çocuğun menfaati doğrultusunda aile ve çocuk nezdinde bağlayıcı/zorlayıcı tedbirler alma yetkileri verilmelidir.
- Rehber öğretmenlere, RAM ve sosyal hizmet uzmanlarına aileleri bağlayıcı tedbirler isteme yetkileri verilmelidir.
- Ailelerin, asker ve polis olamayacakları gerekçesiyle ilgili kamu görevlilerinin çocuklarını psikiyatriste götürme önerilerini dikkate almamaları ve bu nedenle de sorunların erken çağlarda çözümünün engellenmesi nedeniyle, polislik ve askerlik mesleklerine alım şartları arasında psikiyatri geçmişi olmama şartı kaldırılmalıdır.

Kişilerin geçmiş kayıtlarına bakılmaksızın, bu mesleklere müracaatları esnasında ruh sağlıklarının iyi olduğuna dair raporlar yeterli olmalıdır.

- Kız ve erkek öğrencilerin ergenliğe girdiği dönemlerde, hem öğrencilere, hem de ailelere yönelik rehberlik ve eğitim faaliyetleri artırılmalıdır.
- Çocukların beğenilme ve onaylanma ihtiyaçları, spor ve ilgi duydukları diğer faaliyetler kanalıyla giderilmelidir.
- Okul, sosyal hizmetler, emniyet ve adliye arasında çocuk ve aileyle ilgili bilgi paylaşımı yapılmalı ve lise mezuniyetine kadar çocuğun devamlı takibi sağlanmalıdır.
- Hem akran zorbalığı, hem de çocukların işlediği suçlar açısından cezalar caydırıcı olmaktan uzaktır. Yaptırım ve cezalar, hem çocuklar, hem de aileleri açısından caydırıcı hale getirilmelidir.
- Hem akran zorbalığı, hem de çocukların işlediği suçlar açısından mevcut önleyici tedbirler, daha çok prosedürel niteliktedir. Önleyici tedbirler, zikredilen öneriler bağlamında işlevsel hale getirilmeli ve önleyici tedbirler ile hizmetlere ağırlık verilmelidir.
- Kamu hastanelerinde psikiyatri hizmetlerine ulaşım zor, özelde ise çok pahalı. İlgili kamu kurumları tarafından yönlendirilen öğrenci ve aileler için özel hastane ve kliniklerde verilen psikiyatri hizmetleri, SGK kapsamına alınmalıdır.
- Okullarda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) öğretmenlerinin sayısı artırılmalı ve PDR öğretmenlerine aileleri bağlayıcı yetkiler verilmelidir.
- Aileler için aile hekimlikleri bünyesinde rehber ve psikolog istihdam edilmeli, ya da rehberlik merkezleri kurulmalıdır.
- Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri, Aile Danışmanlık Merkezleri ve Sağlıklı Hayat Merkezlerinin sayıları artırılmalı ve daha erişilebilir kılınmalıdır.
- Aileler ve çocukları için davranışsal ve ruhsal rehabilitasyon merkezleri kurulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

- Çocuklar, ruh sağlığı açısından ana okulundan itibaren takibe alınarak bu takip, lise sonuna kadar okullar ve ilgili diğer kurumlar tarafından sürdürülmelidir.
- Ailede, okulda, mahallede ve sosyal medya ile diğer dijital ortamlarda şiddete ve zorbalığa maruz kalan çocukların, bu mağduriyetlerini kolaylıkla yetkililere ulaştırabilecekleri başvuru sistemleri geliştirilmelidir.
- Özellikle tiktok uygulamasının çocuklarda kişilik bozukluklarına daha fazla yol açtığı dikkate alınarak, Çin'de uygulandığı gibi 18 yaş altına (retina taraması vb. yöntemlerle) kısıtlanma getirilmelidir.
- Çocukların dijital çevrelerinden onay ve destek aldıkları sosyal medya hesaplarının tümüne, zorbalık ve suç durumlarında belirli süre erişim kısıtlaması getirilmelidir.
- Okullarda zorbalığa karşı sıfır tolerans olmalı ve zorbalık durumunda uygulanacak protokoller net olmalıdır. Bu konuda kayıt esnasında ailelerden çocuklarının zorbalık yapması durumunda karşılaştıkları durumların kendilerine tebliğ edildiğine dair imza alınmalıdır. Ancak zorbalık ile öğrenciler arasındaki geçici arbede vb. problemlerin ayrı şeyler olduğunun, tüm okul personeli ve aileler tarafından bilinmesi sağlanmalıdır. Bu konuda öğretmenlerin ve ailelerin bilgi ve farkındalıklarını artırmaya yönelik eğitimler ve seminerler düzenlenmelidir.
- Zorbalığa karşı izlenecek yöntemlerin belirleneceği protokollerle, okul idarelerinin rehber öğretmenlere ve sosyal hizmet uzmanlarına sahip çıkması ve desteklemesi sağlanmalıdır.
- Önleyici tedbir olarak özellikle ilk okul evresinde resim analizi vb. yöntemlerle, riskli çocuklar tespit edilerek çocuk ve aile nezdinde rehabilitasyon ve takibe erken evrede başlanmalıdır.
- Hem önleyici, hem de rehabilite edici tedbir ve uygulamalar için yapılacak yatırım ve harcamaların boşa olmadığı bilinmeli ve sağlıklı toplum için gerekirse verimli olmayan alanlardan bu tedbir ve uygulamalara finansal kaynak aktarılmalıdır.
- Gelişmiş ülkelerdeki okullarda rehberlik faaliyetlerinin en ileri modeli olarak kabul edilen ve 2024 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı

arasında imzalanan protokol uyarınca ülkemizde sadece okula yeni başlayan öğrenciler için uygulanmaya başlanılan okul sosyal hizmeti uygulaması, lise son sınıfa kadar tüm öğrenciler için uygulamaya alınmalıdır.

- Önleyici bir tedbir olarak; okullarda zaman zaman tüm öğrencileri aramaya yönelik arama kararları alınmalıdır. Bu yöntemle zorbalığa ve suça sürüklenme riski olan çocuklar tespit edilerek, hem çocuklar hem de aileleri için önleyici rehberlik hizmetleri başlatılmalıdır.
- Önleyici tedbirler arasında yer alan okul polisi uygulaması, yaygınlaştırılmalıdır.
- Önleyici ve rehabilite edici bir yöntem olarak çocuklara enerjilerini yönlendirebilecekleri daha fazla hareket imkanı sağlanmalı ve çocuklar kabiliyetlerine uygun spor dallarına yönlendirilmelidir. Spora yönlendirme süreçleri; sınıf öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni ve rehber öğretmen ortak koordinasyonunda gerçekleştirilmelidir.
- Akran zorbalığının nedenlerinin tespiti ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi bağlamında okullarda akademik çalışmalara izin verilmeli ve bu çalışmalar kolaylaştırılmalıdır.
- Eğitimden ve iş hayatından uzak olmak, çocuklarda suça sürüklenme riskini beraberinde getirdiği dikkate alınarak, örgün eğitimin dışına çıkan çocuklar takip edilmeli ve spora ve/veya meslek edinmeye yönlendirilmelidir.
- Ailelerinden alınan çocuklar için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren ihtisas kuruluşlarının, bu kuruluşlarda 2 sene kalan çocuklara sağlanan memuriyet hakkı nedeniyle suistimal edilmesinin önüne geçmek için; bu kuruluşlarda yetişen çocuklara memuriyet hakkı verilmesinin kaldırılması ya da memuriyet hakkı tanınması için asgari sürenin (10 yıl gibi) suistimal edilemeyecek bir süreye yükseltilmesi önerilmiştir. Bunun dışında, üç kez zorbalık yapan veya suç işleyen çocuklar ile ailelerinin suça ittiği tespit edilen çocukların ailelerinden alınıp devlet gözetimine verilmesi önerisi bağlamında, bu kuruluşların sayıları ve kapasiteleri artırılmalıdır.

- Psikiyatri hizmetlerinde, sosyal hizmet kuruluşlarınca yönlendirilen çocuklara öncelik verilmelidir.
- Sosyal Hizmet görevlileri, aileler nezdinde yetkili olmalı ve ailelerde tespit ettikleri eksikliklerle ilgili bağlayıcı/zorlayıcı tedbirler isteyebilmelidirler. Örneğin sosyal hizmet uzmanı, aile içi şiddet tespit ettiğinde, ebeveynlerden “ebeveynlik yeterlilik belgesi” isteyebilmelidir. Bunu sağlamayan ebeveynlerin çocukları, ailelerinden alınarak kurum gözetimine verilmelidir.
- Önleyici bir tedbir olarak spor, meslek, müzik ve resim yetenek sınavlarının kapsamları genişletilerek çocuklar ilgi duydukları alanlara yönlendirilmeli ve çocukların sosyal beceri eksiklikleri hızla telafi edilmelidir.
- İstanbul’da buz hokeyi sahasına zarar veren suça sürüklenmiş çocuklara fırsat verilip onlardan bir buz hokeyi takımı oluşturulduğunda, elde edilen başarıya dair bir örnek verilmiştir. Verilen örnekte hem bu çocuklardan oluşan takım çok başarılı olmuş, hem de bu çocuklar, ulaşabildikleri diğer suça sürüklenmiş çocukların rehabilitasyonunda etkin rol oynamışlardır. Suça sürüklenmiş çocuklara bir kimlik kazandırılıp sorumluluk verilmesinin, onların rehabilitasyonu açısından çok etkili bir yöntem olarak tecrübe edildiği göz önüne alındığında; spor ve benzeri meşguliyet alanlarına, hem önleyici, hem de rehabilite edici özellikleri dolayısıyla tüm kurumlar tarafından bilinçli bir şekilde müracaat edilmesi, yasal düzenlemeler ve oluşturulacak protokoller ile sağlanmalıdır.
- Suça sürüklenen çocuklar alanında tecrübeli ve başarılı olan, çocuklarla iletişim becerileri kuvvetli polis, jandarma, savcı ve hakimler, tayinlerden azade tutulmalıdır.
- Çocuklarla iletişim, ayrı bir beceri ve gönüllülük istediğinden, çocuklarla iletişimi iyi olup gönüllü olarak çocuklarla ilgili birimlerde çalışmak isteyen personelin bu birimlerde görevlendirilmeleri kolaylaştırılmalıdır.
- Suça sürüklenen çocuklarla muhatap olan polis ve jandarma birimlerinde sosyal hizmet ve PDR uzmanları görevlendirilmelidir. Bu birimler ile okul ve sosyal hizmet kurumları arasında irtibat kanalları kurulmalı ve 18 yaşına kadar çocukların ve ailelerinin takibi yapılmalıdır.

- Doğru teşhislerde bulunabilmeleri için eğitimciler, zorbalık ve suça sürüklenme eğilimi konusunda eğitilmelidir.
- Eğitimcilere ve sosyal hizmet uzmanlarına, zorbalık ve suça sürüklenmeyle mücadele sırasında ailelerden ve başka unsurlardan gelebilecek saldırılara karşı yasal güvence sağlanmalıdır.
- Diyanet İşleri Başkanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde çocuklarla birlikte ailelere de spor ve benzeri etkinlik imkanları sunan tesisler/merkezler kurulmalıdır.
- Caydırıcı önlemler bağlamında öldürme, öldürmeye teşebbüs ve ağır yaralama gibi ağır suçlar için “suça sürüklenen çocuklar” kapsamında indirimli cezalar yerine yetişkinlere verilen cezalar uygulanmalıdır.
- Sosyal medya yüzünden yaşanan olumsuzlukların önlenmesi bağlamında bu mecralara T.C. kimlik numarasıyla kayıt yapılması temin edilmeli ve müstear hesaplara müsaade edilmemelidir.

SONUÇ

“Akran Zorbalığı ve Suça Sürüklenme Riski Olan Çocuklar” başlıklı çalıştayda ortaya konulan tespitler ve geliştirilen çözüm önerileri, söz konusu sorunların münferit olaylar değil; aile yapısından dijital çevrelere, eğitim sisteminden kurumsal işleyişe kadar uzanan çok boyutlu ve yapısal bir problem alanı olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Akran zorbalığı ile suça sürüklenme olgularının büyük ölçüde aynı risk havuzundan beslendiği ve bu iki sorunun birlikte ele alınmasının zorunlu olduğu hususunda katılımcılar arasında güçlü bir mutabakat oluşmuştur.

Çalıştay bulguları, mevcut sistemde ağırlıklı olarak reaktif ve prosedürel nitelikte kalan müdahalelerin, sorunun önlenmesi ve çocukların sağlıklı gelişimlerinin desteklenmesi açısından yeterli olmadığını göstermektedir. Özellikle ailelerin çocuklar üzerindeki sorumluluklarının etkin biçimde denetlenememesi, dijital ortamların kontrolsüzlüğü, kurumlar arası koordinasyon eksikliği ve rehberlik–psikososyal destek mekanizmalarının yetersizliği, akran zorbalığı ve suça sürüklenme riskini artıran temel yapısal zafiyetler olarak öne çıkmıştır.

Sahada görev yapan uzmanların ve akademisyenlerin ortak kanaati; erken teşhis, sürekli takip ve bağlayıcı önleyici tedbirlerin esas alınmadığı bir yaklaşımın, çocukları korumakta yetersiz kalacağı yönündedir. Bu bağlamda çalıştayda geliştirilen öneriler; devletin çocuğun üstün yararını merkeze alan daha etkin bir rol üstlenmesini, ailelere yönelik rehberlik ve gerektiğinde zorlayıcı tedbirlerin uygulanmasını, okul temelli sosyal hizmet ve rehberlik mekanizmalarının güçlendirilmesini ve çocukların lise mezuniyetine kadar çok paydaşlı bir sistemle takip edilmesini öngörmektedir.

Dijital ortamların çocukların kişilik gelişimi üzerindeki etkileri, çalıştayın en dikkat çekici başlıklarından biri olmuştur. Kontrolsüz dijital içeriklerin; kimlik karmaşası, şiddet eğilimi, dürtü kontrol sorunları ve onaylanma ihtiyacını istismar eden davranış kalıpları ürettiği yönündeki saha gözlemleri, bu alanda daha güçlü yasal ve idari düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymuştur.

Çalıştayda dile getirilen çözüm önerileri, yalnızca caydırıcı cezaları artırmayı değil; önleyici, rehabilite edici ve yeniden topluma kazandırıcı politikaları esas almaktadır. Spor, sanat, meslek edindirme ve sorumluluk temelli uygulamaların, risk altındaki çocuklar açısından son

Sahipkiran
STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZİ

SASAM

derece etkili sonuçlar doğurduğuna ilişkin tecrübeler, bu yaklaşımın yaygınlaştırılması gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak; akran zorbalığı ve suça sürüklenme riski olan çocuklar meselesi, yalnızca eğitim ya da güvenlik politikalarıyla çözülebilecek bir alan olmayıp, bütüncül bir çocuk politikası perspektifini zorunlu kılmaktadır. Bu raporda yer alan tespit ve önerilerin; ilgili bakanlıklar, yerel yönetimler, yargı ve güvenlik birimleri ile eğitim ve sosyal hizmet kurumları tarafından değerlendirilmesi ve somut politika adımlarına dönüştürülmesi halinde, hem çocukların korunması hem de toplumsal huzurun güçlendirilmesi açısından önemli kazanımlar elde edileceği değerlendirilmektedir.

SASAM olarak, sahadaki gerçeklik ile akademik birikimi buluşturan bu tür çalıştayların farklı illerde de sürdürülmesinin, ortak akla dayalı, uygulanabilir ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesi bakımından hayati önem taşıdığı kanaatindeyiz.